

SVAKO JE DIJETE DAROVITO?

Jeste li ikad čuli tvrdnju „*Svako je dijete darovito*“? Vjerojatno jeste. Provlači se kroz medije, kroz razgovore, kroz mišljenja laika, a ponekad i stručnjaka. Koliko god ta rečenica lijepo, pozitivno i poticajno zvučala, ona nažalost nije istinita. Volimo njegovati ideju o jednakosti, o jednakim mogućnostima za svih, međutim činjenica je da smo svi različiti. Kako odrasli tako i djeca. Netko bolje pjeva, netko bolje trči, netko bolje i brže razmišlja. Zato bi točnija tvrdnja bila „*Svako je dijete posebno i jedinstveno*“.

I u Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje uzeta je u obzir ta činjenica te se kao osnovno načelo navodi fleksibilnost odgojno-obrazovnog procesa u vrtiću kako bi se poštovala prava djece i osiguralo zadovoljenje specifičnih potreba, osobnih ritmova i individualno različitih strategija učenja djece. Dakle, cijela koncepcija ranog i predškolskog odgoja usmjerena je na to da se svako dijete gleda kao individu u te potiče pun razvoj potencijala kod svakog pojedinog djeteta.

A što je s darovitima? Tko su darovita djeca, koje su njihove specifične potrebe i uspijevamo li ih na pravi način zadovoljiti u vrtiću?

Po psihometrijskoj definiciji daroviti su oni pojedinci koji na testu inteligencije ili na nekom testu specifičnih sposobnosti postižu onaj rezultat koji u općoj populaciji može postići svega 2-3% pojedinaca. U praksi se u predškolskoj dobi definicija darovitosti uglavnom šire postavlja pa tada govorimo o potencijalno darovitoj djeci i u njih ubrajamo oko 15% djece s najvišim postignućima.

Nije samo visoko natprosječan rezultat na testovima ono što definira darovite. Darovita se djeca od ostale razlikuju i po tome što mnogo toga čine prije, više, bolje i drugačije te u tome što čine imaju dosljedno bolja i viša postignuća. Kreativni su, radoznali, lako ovladavaju područjima od izrazitog interesa i pokazuju zanos u ovladavanju nekim vještinama.

Da bi mogla realizirati svoje mogućnosti i ostvariti maksimalan doprinos za sebe i za društvo, ta djeca imaju potrebe za diferenciranim programima i obrazovnim uslugama koji znatno prelaze ono što omogućuje redovni predškolski ili školski program.

Sjećate li se nekog pojedinca iz vrtića ili iz škole koji se razlikovao od ostalih po visokim postignućima i interesima, a sada u odrasloj dobi se po ničemu ne ističe? Je li to baš tako moralo biti ili bi uz njemu prilagođen, ubrzan i/ili proširen predškolski i školski program, mentorski rad i poticanje takvo dijete odraslo u značajnog i cijenjenog, produktivnog člana zajednice?

Darovita djeca trebaju okruženje bogato poticajima, izazovima i mogućnostima. Kao uostalom i svako drugo dijete. No osim toga, treba im omogućiti i druženje s djecom sličnih sposobnosti i interesa kako bi kroz suradnju s njima razvijali misaone procese i kreativnost u njima poticajnom okruženju. Uz to, kod rada s darovitom djecom treba staviti naglasak i na razvijanje pozitivne slike o sebi i samopoštovanja jer je to područje u kojem su oni često slabiji – nije lako biti drugačiji od većine. Trebaju visoko individualizirani pristup i podršku (kroz specijalizirane programe i mentorski rad) jer se nažalost bez toga potencijalna darovitost najčešće ne realizira u manifestiranu pojavu.

Zašto onda to i ne dobivaju? Dio razloga možda leži u još jednoj raširenoj predrasudi koja prati darovite: „*Ne treba s njima ništa posebno raditi, oni će svejedno uspjeti.*“ Radi svoje potrebe da uče brže i više od svojih vršnjaka, darovita djeca ponekad u vrtićkoj grupi postaju naporni pojedinci. Odgajatelji u grupi od 20-ak djece najčešće nemaju mogućnosti da se darovitima individualno posvete pa se tada kod njih znaju pojaviti neki oblici neprihvatljivog ponašanja: agresivnost, frustriranost, nepoštivanje pravila grupe, ponašanja slična hiperaktivnosti ili pak povlačenje u neki svoj svijet,

sanjarenje, odbijanje ponuđenih poticaja. I od darovitog djeteta odjednom postanu problematično dijete.

„Ma nije on darovit, ponaša se kao beba!“ rečenica je u čijoj je pozadini još jedna predrasuda o darovitima – ona da su daroviti pojedinci iznadprosječni u svemu. Međutim, česta karakteristika darovitih je baš neujednačen razvoj. To znači da će jedan daroviti 5-godišnjak razmišljati i govoriti kao 10-godišnjak dok će u samostalnosti ili u emocionalnom razvoju možda biti i ispod razine svojih vršnjaka. Ono što se tada u vrtićima i školama događa je da se odgajatelji i učitelji usmjere samo na ono što dijete ne može, na ono u čemu je slabije, umjesto da se usredotoče na cjelokupni razvoj djeteta. To nam je svima valjda već u genima – da tražimo samo ono što ne valja.

Darovitost kao da još uvijek nije poželjna osobina u našem društvu. Još uvijek vladaju sve ove predrasude o kojima je ovdje bilo riječi, još uvijek se darovitost smatra elitizmom, još uvijek se potiče jednakost i osrednjost, još uvijek se cijeni prosječnost. Nešto je bolja situacija s darovitošću u području sporta ili glazbe, ti su talenti društveno prihvatljiviji, no roditelji intelektualno darovite djece vrlo dobro znaju kako je bolje da ne ističu intelektualna postignuća svog djeteta jer se to odmah okarakterizira kao hvalisanje.

Kada se djecu ne podržava da budu ono što jesu, oni ne mogu ispuniti svoje potencijale. Nerazumijevanje što je darovitost te nepriznavanje posebnih potreba darovite djece sprječava darovitima pristup odgovarajućem obrazovanju koje im je potrebno za rast i razvoj u uspješne odrasle.

Radi svega toga, bez obzira na postojanje programa i sustava identifikacije i potpore darovitima unutar odgojno-obrazovnog sustava, darovita su djeca uglavnom prepuštena roditeljima i motiviranim pojedincima (bio to odgajatelj, stručni suradnik, učitelj, voditelj programa za darovite ili član neke od udruga koja brine o darovitima). I baš radi tih motiviranih pojedinaca gotovo svaka lokalna zajednica na našem istarskom području ima primjere dobre prakse rada s darovitima. Nadam se da će ih biti svakim danom sve više jer je ulaganje u darovite, koliko god to patetično zvučalo, ulaganje u bolju budućnost.

Gordana Trošt-Lanča, prof. psihologije; Dječji vrtić „Olga Ban“ Pazin